

Nr 28.

Av fru **Nordgren m. fl.**, om förbättrat skydd för skilsmässobarn
m. fl.

En av samhällets betydelsefullaste uppgifter är att skapa skydd och vård för barnen och det uppväxande släktet. Mycket har också åtgjorts från samhällets sida i nämnda hänseende, och särskilt under de senaste tiotal åren ha en rad av lagar tillkommit i syfte att skapa förbättrade existensmöjligheter och bättre omvårdnad åt barnen. Härvid kan nämnas: de allmänna och särskilda barnbidragen, bidragsförskotten, de fria skolmåltiderna, bostadsbidragen till barnrikefamiljerna m. fl., sociala åtgärder ägnade att ge barnen förbättrad levnadsstandard, samt de nya bestämmelserna angående barnavårdsanstalter och fosterbarnsvård, som avse att ge vissa kategorier barn bättre vård och en effektivare kontroll över densamma.

Ändå torde det knappast kunna sägas, att allt är väl beställt i fråga om barnens skydd och vård. Vissa kategorier barn i vårt land äro alltjämt ställda utanför samhällets särskilda skydd i vad det gäller vården. Därom vittnar bl. a. de ofta förekommande och i pressen relaterade fallen av upprörande vanvård av minderåriga barn, oftast s. k. styvbarn. Här behöver endast erinras om det sistlidna sommar inträffade fallet i Örebro, där en liten fyraårig pojke hittades liggande i en soffa, med lock över sig, på en bädd av gamla tidningar, iklädd endast en tunn trikåtröja, smutsig och hungrig, blek och undernär, enligt beskrivningarna i tidningspressen »mest lik ett offer från ett koncentrationsläger och med en vikt av endast 13,5 kg.» Pojken vistades hos sin »naturliga» moder men hade styvfader. Två yngre barn, makarnas gemensamma, voro enligt uppgifterna inte vanvårdade, varför vanvården av den lille fyraårige gossen, styvbarnet, inte kunde bero på oförmåga hos föräldrarna.

Ett enastående fall kan det måhända sägas. Men, även om så vore, tyder det dock på svåra brister i samhällets barnavård, brister, som man måste söka utvägar att avhjälpa. Det torde knappast kunna bestridas, att det finns en hel del barn i vårt land, som äro i avsaknad av det skydd de böra vara berättigade till och som samhället bör vara skyldigt ge dem. Till de sålunda oskyddade barngrupperna höra styvbarnen och skilsmässobarnen. De sistnämnda ha vissa möjligheter till skydd genom den ändring i lagen om barn i äktenskap (23 §) av år 1939, enligt vilken, på yrkande av modern, barnavårdsman skall kunna förordnas för barn och adoptivbarn i fall, då föräldrarna leva åtskilda på grund av söndring i äktenskap eller

vunnen hemskillnad eller deras äktenskap upplösts. Men bestämmelsen är, som framgår, endast fakultativ, d. v. s. barnavårdsman tillsättes endast ifall modern hemställer härom. Och för styvbarnen finnas inga bestämmelser om att barnavårdsman kan tillsättas för dem.

Sedan 1939 ha emellertid ett par omständigheter inträtt, som torde göra det både befogat och nödvändigt, att frågan om åstadkommande av bättre samhällsskydd för här berörda kategorier barn tages under allvarlig och skyndsam omprövning. Den ena omständigheten är, att samhället numera genom kontanta bidrag, i större utsträckning än tidigare, stöder barnens försörjning. Särskilt gäller detta de särskilda bidragen till änkors barn, om vilka bidrag, frågan om ytterligare förbättring och utökning, utredning pågår. Genom riksdagens beslut utgå dessa bidrag till änkors barn, även sedan änkan ingått nytt äktenskap, alltså till barn med styvfäder. Likaledes utgå bidragsförskott till utomäktenskapliga barn, sedan modern ingått giftermål med annan man än barnets fader.

Den andra omständigheten är det ökade antalet skilsmässobarn, som numera finnes i vårt land och som av allt att döma kommer att ytterligare ökas. Enligt de senast framlagda folkmängdsuppgifterna håller antalet upplösta äktenskap, här i Sverige, sig numera mellan 7 000 och 8 000 per år, vilket innebär att mer än tio procent av alla äktenskap sluta med skilsmässa. Detta medför allvarliga svårigheter för »tredje parten», barnen, där sådana finnas. Ofta ha skilsmässobarnen en beklagensvärd ställning. Och i en del skilsmässofall utnyttjas barnen rent av som en »affärsvara», ja, som spelbrickor i ekonomiska intriger, framförallt i mera välsituerade kretsar. Oftast bli de också — förr eller senare — styvbarn i en ny familj.

Av ovan anförda skäl synes det undertecknade vara påkallat att, som en första åtgärd, bestämmelserna om barnavårdsmans tillsättande för barn och adoptivbarn i söndrade eller upplösta äktenskap göras *obligatoriska* och *utsträckas* att gälla för alla barn, där endera av barnens föräldrar ingått äktenskap med annan än barnens respektive fader eller moder, alltså *styvbarn*. Inte minst det skäl, som ovan anförts, nämligen barnens utnyttjande som spelbrickor i ekonomiska intriger mellan föräldrarna, eller på annat sätt, vid skilsmässor, torde göra det påkallat, att barnavårdsman obligatoriskt tillsättes för skilsmässobarnen, med uppgift att redan under skilsmässoprocessen tillse att barnens rättigheter och bästa tillvaratagas. I de fall den av föräldrarna, som fått sig tillerkänd vårdnaden av barnen, ingår nytt äktenskap, kan det också vara påkallat, att barnavårdsman har tillsyn över barnen. Samma är förhållandet, när änka, som har minderåriga barn, ingår nytt äktenskap och barnen erhålla styvfäder. De underhåll, som tillerkänns barnen vid ett äktenskaps upplösning, liksom de särskilda barnbidrag samhället lämnar till änkors barn, äro ju dock avsedda att främst komma barnen till godo, vilket måhända inte alltid blir fallet. Detta kan naturligt-

vis anföras även beträffande de allmänna barnbidragen, men här är det dock *båda* de naturliga föräldrarna, som ha vårdnaden av barnen. Och visst finns det också goda och ansvarskännande styvföräldrar, måhända i övervägande antal, det skall icke förnekas. Men i dessa fall behövas ju inga ingripanden från barnavårdsmannens sida. Detta utesluter emellertid icke nödvändigheten av att skydd skapas för barnen, där sådant är behövt.

Givet är att även andra åtgärder än bestämmelser om obligatoriskt tillsättande av barnavårdsman för skilsmässobarn och styvbarn kunna tänkas. Frågan om huru man på bästa sätt skall kunna skapa skydd åt de barn, det här gäller, bör, enligt vår mening, bli föremål för noggrann prövning. Det torde knappast råda några delade meningar om att förhållandena härvidlag icke äro tillfredsställande som de äro, och att något snarast bör åtgöras, så att dessa barn, framför allt skilsmässobarnen, icke riskera att få sina liv mera eller mindre snedvridna och förstörda. I förbigående bör erinras om behovet av en allmän översyn av barnavårdsmannskapet, om detta skall kunna fullgöra de uppgifter, som här ifrågasatts.

Med anledning av vad ovan anförts hemställa undertecknade,

att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta en skyndsam utredning av frågan om vilka åtgärder, som kunna vara lämpliga för att åstadkomma förbättrat skydd för skilsmässobarn och styvbarn, med beaktande av de synpunkter motionärerna anført, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 18 januari 1949.

Olivia Nordgren.

Verner Hedlund,
Östersund.

K. J. Andersson,
Alfredshem.

Elsa Johansson.

Disa Västberg.

Tekla Torbrink.

Lisa Johansson.